

„Obrzędowość bożonarodzeniowa odkrywana na nowo”

Święta Bożego Narodzenia, zwane też Godami odgrywały bardzo ważną rolę w świadomości ludności wiejskiej. Od tego momentu słońce coraz dłużej gościło na niebie i przybywało dnia.

Uroczystość stanowiła nie tylko wspomnienie narodzin Zbawiciela, ale także symbol powrotu nadziei po słotach i mrozach. Przez wieki do tradycji jej przeżywania włączono wiele obyczajów i obrzędów. Wystawa „Boże Narodzenie na Mazowszu”, której kolejną odsłonę podziwiać można już w Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu stanowi próbę ich prezentacji i przybliżenia kontekstu obyczajowego z nimi związanego.

Uroczyste otwarcie ekspozycji nastąpiło 2 grudnia. Patronat honorowy nad wydarzeniem objął Marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik. Zgromadziło ono przedstawicieli władz samorządowych, ośrodków kultury i instytucji oświatowych oraz mediów. Mieli oni okazję skorzystać z przejażdżki konnej bryczką po terenie muzealnej wsi i poznać wraz z przewodnikami wystawę bożonarodzeniową. By jak najlepiej oddać atmosferę i duchowy aspekt Świąt, w każdej z zagród przygotowano wystawę poświęconą innym zwyczajom – od Adwentu, przez czas przedświąteczny, Wigilię i Boże Narodzenie, po zakończenie czasu Godów. W dniu otwarcia wzbogacono je pokazami obrzędowości w chałupach chłopskich. W jednym z domostw zwiedzający przyglądali się jak gospodynie łuskały fasolę, w innym tworzyły ozdoby choinkowe, a mężczyźni obsadzali zielone drzewko. Idąc dalej uczestniczyli w przygotowaniach do wieczerzy wigilijnej, obejrzelni strojenie snopa zboża wykonanymi z opłatkami dekoracjami. Ławy w izbach nakrywano białym obrusem i umieszczano pod nim siano oraz drobne podarki, które wyjęte miały być po kolacji. W ziemiańskich salonach i pokojach w domu sołtysa trwały przygotowania do posiłków świątecznych. Zwyczaj nakazywał, by potrawy na Boże Narodzenie wykonane były z produktów pochodzących z pól, lasu, ogrodu i wody. Ich ilość musiała być nieparzysta. Goście poznawali też obrzędy służące zapewnieniu urodzaju w kolejnym roku. Nogi ław obwiązane łańcuchem, by „chleba na nich nie zbrakło”, czy umieszczane pod nimi żelazo płużne posiadające moc odpędzania kretów. Przygotowywano również powrósła. Przed wyjściem na pasterkę mężczyźni opasywali się nimi, a po powrocie obwiązali drzewa, by obficie rodziły. Na wiejskiej drodze trwał pochód kolędników, z których jeden przebrany był za kozę, symbol sił witalnych. Przebierańcy odwiedzali sąsiadów już od drugiego dnia Świąt, by złożyć im życzenia i otrzymać w zamian drobne pieniądze lub poczęstunek. Tradycje kolędnicze na Mazowszu mają długi rodowód i są bardzo rozbudowane. Na wystawie podziwiać można różne zespoły, które jeszcze w latach 60-tych XX wieku przemierzały wsie, przynosząc ich mieszkańcom szczęście, zdrowie i duże plony. Ostatnim ze zwyczajów stanowiących treść ekspozycji muzealnej jest wykonywanie świec na święto Matki Boskiej Gromnicznej (2 lutego). Gromnice te zanoszono do kościoła, żeby zostały poświęcone, a potem umieszczano za obrazem, by odpędzały zło. Zapalano je tylko w najważniejsze święta, w wypadku choroby, a także podczas burzy.

Zwiedzający Zobaczyć też mogli jak zmieniało się świąteczne zdobnictwo wewnątrz od połowy XIX do lat 50 XX wieku.

Część oficjalna wydarzenia odbyła się w sali widowiskowej Hotelu Skansen Conference&Spa. Rozpoczął ją Jan Rzeszotarski, Dyrektor Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu. Powitał zgromadzonych i podziękował wszystkim osobom oraz instytucjom, które w roku 2017 wspierały działalność Muzeum. Zaprosił następnie zebranych do wysłuchania koncertu „Zimowy wieczór z gwiazdami” przygotowanego na tę okazję przez Mazowiecki Teatr Muzyczny imienia Jana Kiepury w Warszawie. Gwiazdami wieczoru byli Grażyna Brodzińska, jedna z najwybitniejszych polskich artystek operowych oraz Marcin Jajkiewicz, wokalista jazzowy. Akompaniował zespół Kosma Band. Wspólnie wykonali najpiękniejsze utwory operetkowe, musicalowe i świąteczne, wśród których znalazły się kompozycje m.in. Jana Kiepury i Franka Sinatry. Występ stanowił jedyne w swoim rodzaju wydarzenie artystyczno-estetyczne, za które widzowie nagrodzili muzyków owacją na stojąco.

Tego samego dnia w dworze z Bojanowa redakcja programu 3 TVP realizowała program telewizyjny pt. „Mistrzowie”, z Grażyną Brodzińską w roli głównej. Artystka w wywiadzie z Miłką Skalską opowiadała o swoim życiu i karierze zawodowej. Wykonała kolędy i pastorałki. Cały materiał zarejestrowany w skansenie obejrzeć będzie można 30 grudnia, w TVP3.

Symbolami Bożego Narodzenia są dziś m.in. opłatek, stół okryty białym obrusem, z ukrytym pod nim siankiem, puste miejsce dla zbłąkanego wędrowca, a także choinka ozdobiona kolorowymi lampkami, łańcuchami i bombkami. Kryje się za nimi niezwykły, bogaty i często zaskakujący świat wierzeń oraz obrzędów. Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu pragnie zaprosić do ich odkrywania podczas zwiedzania wystawy „Boże Narodzenie na Mazowszu” i w ramach towarzyszących jej programów edukacyjnych „Zima w skansenie”.

Jarosław Asztemborski